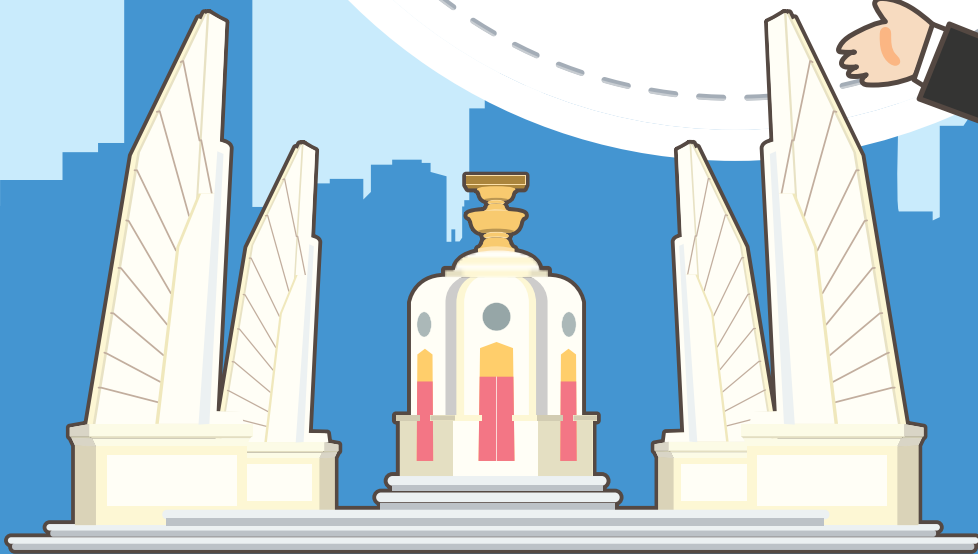

มารู้จัก
ศาล
รัฐธรรมนูญ
กันเถอะ

จัดทำโดย
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

มารู้จัก
ศาล
รัฐธรรมนูญ
กันเถอะ

"ยึดหลักนิติธรรม
คำจูนประชาธิปไตย
ห่วงใยสิทธิและเสรีภาพ
ของประชาชน"

มารู้จัก
ศาล
รัฐธรรมนูญ
กันเถอะ

พิมพ์ครั้งที่ 1

ปีที่พิมพ์

ISBN

จัดทำโดย

5,000 เล่ม

พ.ศ. 2562

978-616-8033-33-3

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา
5 ธันวาคม 2550 (อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์)
เลขที่ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง
เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

โทรศัพท์ : 02-141-7777

โทรสาร : 02-143-9522

E-mail : office@constitutionalcourt.or.th

ออกแบบและจัดพิมพ์โดย

บริษัท ไอเดี่ยลเรดดี้ จำกัด [Idealready co.,Ltd.]

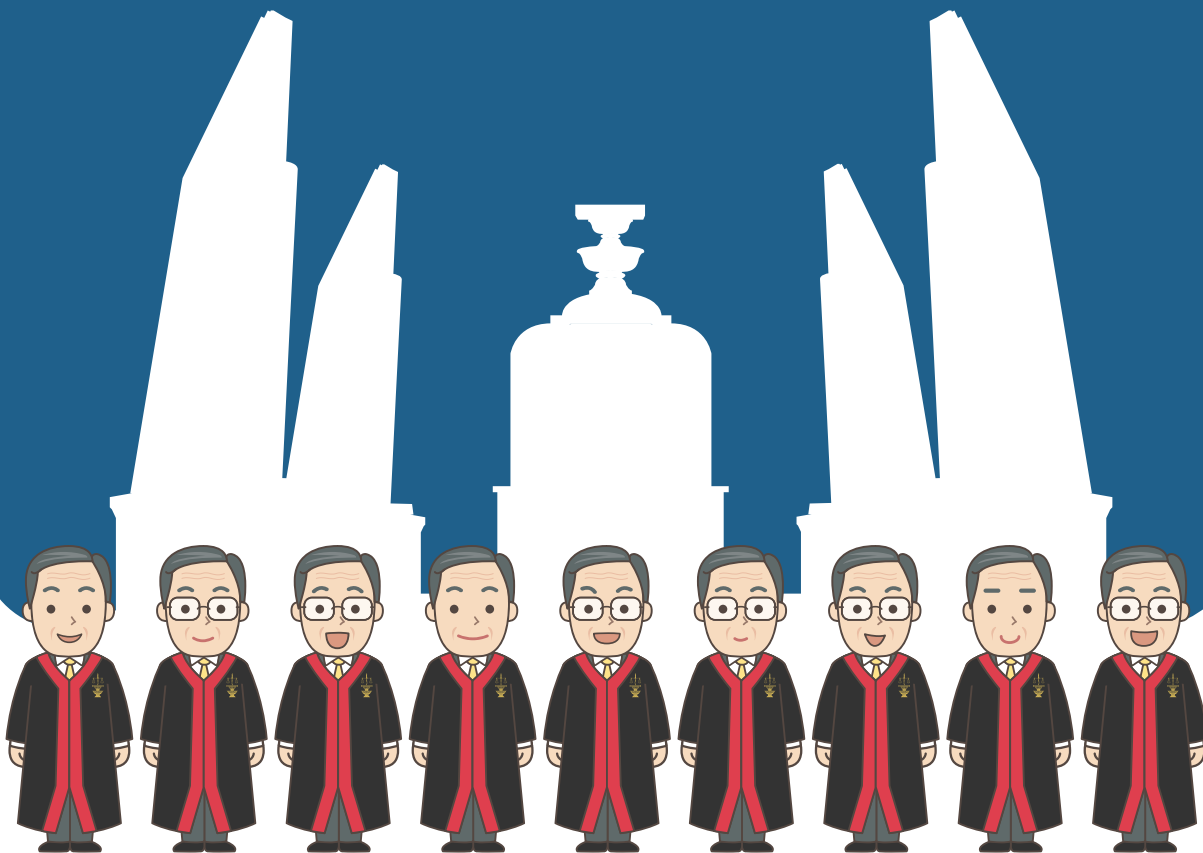
เลขที่ 235/2 ซอยคัมเกล้า 11 แขวงแสนแสบ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร 10510

โทรศัพท์ : 086-331-2945

เว็บไซต์ : www.idealready.com

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
ต้องได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง และก่อนเข้ารับหน้าที่
ต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อ**พระมหากษัตริย์**

	บทนำ	6
ทำไมต้องมี "ศาลรัฐธรรมนูญ"	1	10
ศาลรัฐธรรมนูญ คือองค์กรแบบไหน และประกอบด้วยใครบ้าง	2	12
ศาลรัฐธรรมนูญ มีหน้าที่และอำนาจอะไรบ้าง	3	16
ประชาชนสามารถใช้สิทธิต่อศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างไร	4	26
ศาลรัฐธรรมนูญทำงาน โดยมีวิธีพิจารณาอย่างไร	5	44
ที่ผ่านมา ศาลรัฐธรรมนูญ สร้างประโยชน์อะไรให้กับประเทศชาติและประชาชน	6	50

บทนำ

มนุษย์ ทุกคนเกิดมามีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ พร้อมเสรีภาพที่จะกระทำการอะไรก็ได้โดยปราศจากข้อจำกัด แต่หากทุกคนใช้เสรีภาพเช่นนั้นก็คงจะไม่มีใครยอมใครและเกิดความวุ่นวาย เมื่อมาอยู่ร่วมกันในสังคมแล้วเพื่อความสงบสุข มนุษย์แต่ละคนจึงต้องจำกัดสิทธิเสรีภาพของตนเองลง โดยกฎเกณฑ์ทางสังคมต่าง ๆ ตั้งแต่จารีตประเพณี ศีลธรรม และกฎหมาย ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์อันมีสภาพบังคับ ที่ทุกคนต้องปฏิบัติตาม มนุษย์ยอมทำอะไรก็ได้ตามใจสมัคร เว้นแต่การนั้นจะมีกฎหมายห้าม หรือกำหนดรูปแบบวิธีการไว้

กฎหมาย จึงเป็นบทบัญญัติที่เป็นทั้งการกำหนดข้อห้ามและข้อปฏิบัติของประชาชน กำหนดว่าสิ่งใดบ้างที่กฎหมายห้ามกระทำ หากฝ่าฝืนมีความผิดทางอาญา ซึ่งรัฐจะลงโทษเอาแก่เสรีภาพ เนื้อตัว ร่างกาย หรือทรัพย์สินของผู้ฝ่าฝืนก็ได้ หรือกำหนดว่าในระหว่างประชาชนด้วยกันนั้น ใครมีสิทธิต่อกันอย่างไรในทางแพ่ง เมื่อประสงค์จะทำนิติกรรมแล้วจะมีสาระหรือมีแบบอย่างไร และหากเกิดข้อพิพาทแล้วจะถือว่าใครมีสิทธิดีกว่าใคร นอกจากนั้น กฎหมายยังเป็นต้นธารของการใช้อำนาจอรัฐทั้งปวง นั่นคือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะใช้อำนาจเหนือประชาชนได้ จะต้องมีการกำหนดให้อำนาจในเรื่องนั้นไว้

สำหรับ **ประชาชน** แล้ว ถือหลักว่า

"เมื่อไม่มีกฎหมายห้ามย่อมทำได้"

เพราะถือว่าประชาชนนั้นมีเสรีภาพอยู่เดิม จะจำกัดได้ก็แต่โดยอำนาจแห่งกฎหมาย

แต่สำหรับการกระทำของ **หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ**
หรือ **หน่วยงานซึ่งใช้อำนาจรัฐ**

"ไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ย่อมทำไม่ได้"

นั่นคือบุคคลย่อมไม่มีอำนาจเหนือกว่าบุคคลอื่นได้ หากจะมีอำนาจได้ก็ต้องเป็นบุคคล
ที่ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจรัฐ และจะมีอำนาจนั้นได้ ก็ต้องมีกฎหมายกำหนดไว้

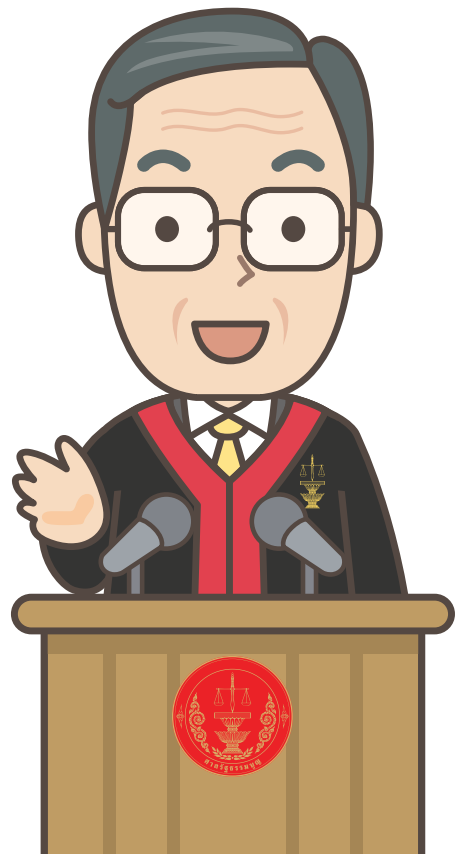
หลักการที่ว่าสำหรับประชาชนนั้น **"เมื่อไม่มีกฎหมายห้ามย่อมทำได้"** เป็นหลักการเดียวกับที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 25 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง รับรองไว้ดังนี้

"สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่ บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือ ในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพ ที่จะทำการนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ トラบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นนั้น ไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น"

รัฐธรรมนูญ มาตรา 25 วรรคหนึ่ง

"สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และ วิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีกฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิ หรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ ของรัฐธรรมนูญ"

รัฐธรรมนูญ มาตรา 25 วรรคสอง

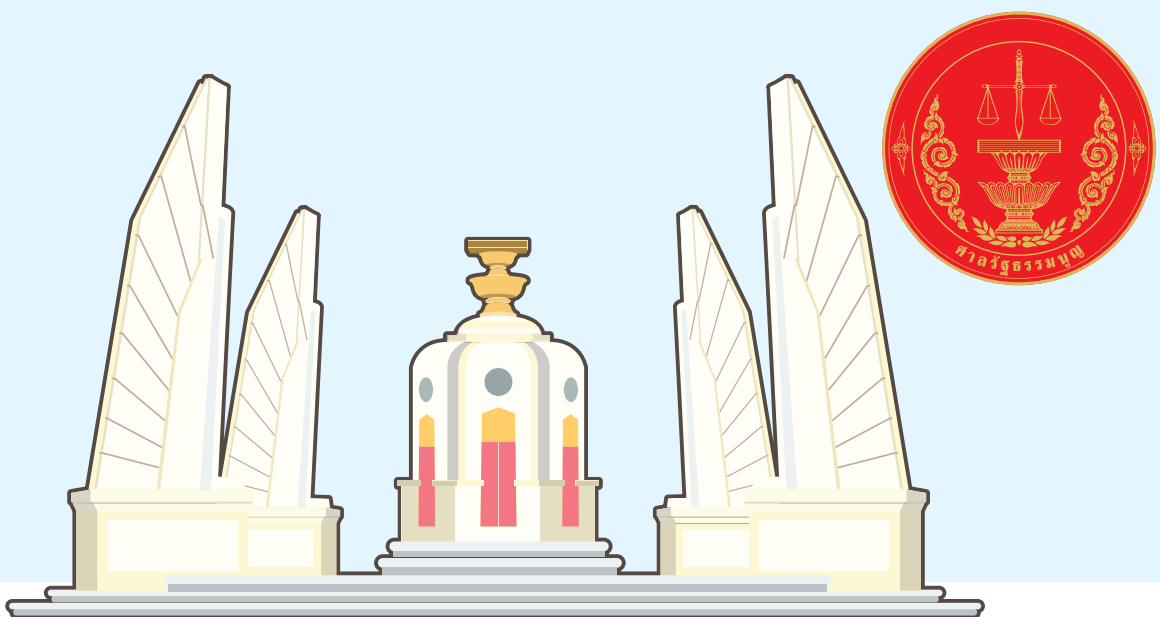
บทที่

1

ทำไม
ต้องมี
ศาล
รัฐธรรมนูญ

ใบรรดากฎหมายทั้งหลายนั้น รัฐธรรมนูญถือเป็นกฎหมายสูงสุด เพราะรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่กำหนดว่ากฎหมายนั้น ถ้าจะออกมาใช้บังคับ จะต้องมีการบวนการอะไร และใครบ้างที่มีหน้าที่และอำนาจในแต่ละกระบวนการนั้น รวมถึงกำหนดขอบเขตว่าเนื้อหาของกฎหมายจะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพที่บัญญัติเป็นหลักเกณฑ์พื้นฐานไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องไม่ขัดหรือแย้งต่อ **“หลักนิติธรรม”** อันหมายถึงหลักความเป็นธรรมโดยธรรมชาติ ด้วย ดังนั้นกฎหมายใดๆ ที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ จึงต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตที่จะต้องไม่จำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนเกินกว่าที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ หรือไม่ให้อำนาจรัฐในอันที่จะใช้อำนาจถึงขนาดที่จะละเมิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนในสาระสำคัญ และกฎหมายใดที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นแม่บทกฎหมายนั้น ย่อมใช้บังคับไม่ได้

เพื่อให้หลักการสำคัญนี้มีสภาพบังคับได้จริง จึงต้องมีองค์กรใดองค์กรหนึ่งที่จะทำหน้าที่ชี้ขาด ในกรณีที่มีการโต้แย้งว่ากฎหมายที่ตราขึ้นนั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งองค์กรที่ทำหน้าที่ดังกล่าวในแต่ละประเทศทั่วโลกมีรูปแบบแตกต่างกันออกไป แต่สำหรับประเทศไทย นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา องค์กรดังกล่าวคือ **“ศาลรัฐธรรมนูญ”**

บทที่

2

ศาล
รัฐธรรมนูญ

คือ

องค์กร

แบบใหม่

และประกอบด้วย

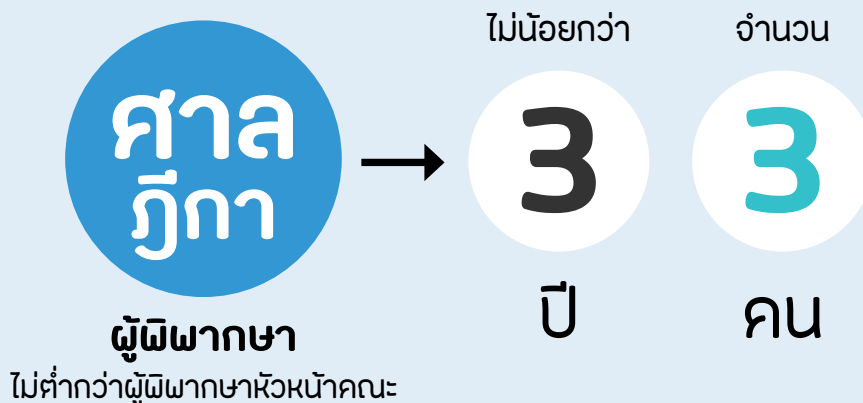
ใครบ้าง

"ศาลรัฐธรรมนูญ"

เป็นองค์กรตุลาการ เป็น **"ศาล"** โดยการเข้ารับตำแหน่งจะต้องได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง และก่อนเข้ารับหน้าที่ต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ และมีวิธีพิจารณาคดีอย่างศาล มีการออกนั่งพิจารณานบัลลังก์ในคดีที่มีการออกนั่งรับฟังข้อเท็จจริงหรือความเห็นเพิ่มเติม ซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะมาจากกระบวนการสรรหาที่เป็นอิสระ เพื่อให้ได้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสม โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 200 กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญประกอบไปด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวน 9 คน มีที่มาจาก

1 ผู้พิพากษาในศาลฎีกา ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกามาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี ซึ่งได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา จำนวน 3 คน

2

ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ซึ่งดำรงตำแหน่ง
ไม่ต่ำกว่าตุลาการศาลปกครองสูงสุดมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี
ซึ่งได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด
จำนวน 2 คน

ตุลาการ

ไม่ต่ำกว่าตุลาการศาลปกครองสูงสุด

ไม่น้อยกว่า

5

ปี

จำนวน

2

คน

3

**ผู้ทรงคุณวุฒิ
สาขานิติศาสตร์**

ซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำรงตำแหน่ง
หรือเคยดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ของ
มหาวิทยาลัยในประเทศไทยมาแล้วเป็น
เวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี และยังมีผลงาน
ทางวิชาการเป็นที่ประจักษ์ จำนวน 1 คน

ศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัย

ไม่น้อยกว่า

จำนวน

5

ปี

1

คน

มีผลงานทางวิชาการเป็นที่ประจักษ์

4

**ผู้ทรงคุณวุฒิ
สาขารัฐศาสตร์ หรือ
รัฐประศาสนศาสตร์**

ซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำรงตำแหน่ง
หรือเคยดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ของ
มหาวิทยาลัยในประเทศไทยมาแล้วเป็น
เวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี และยังมีผลงาน
ทางวิชาการเป็นที่ประจักษ์ จำนวน 1 คน

ศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัย

ไม่น้อยกว่า

จำนวน

5

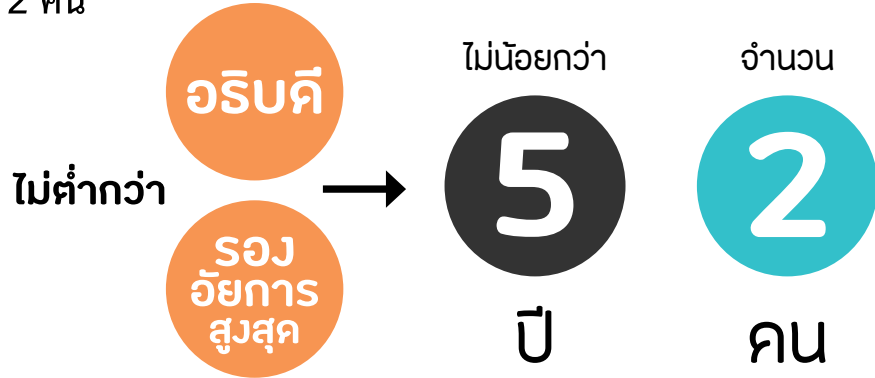
ปี

1

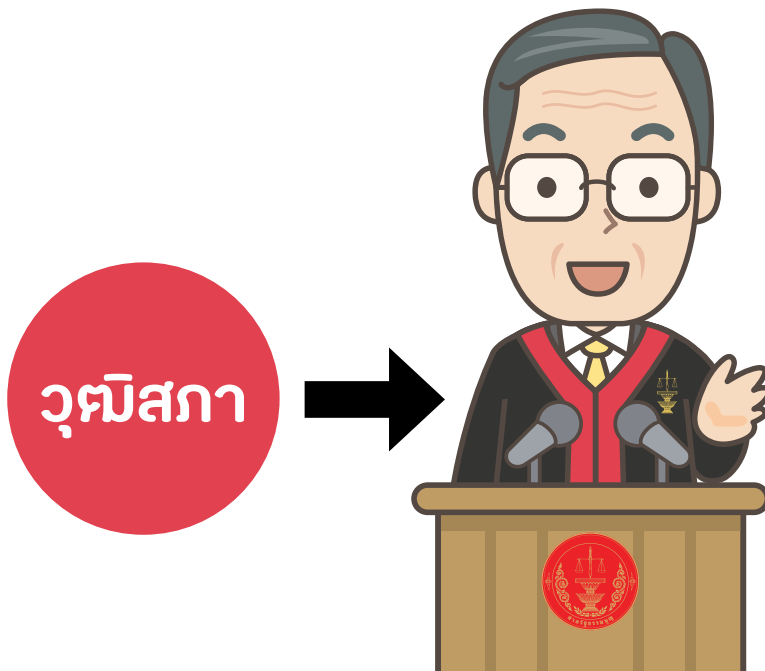
คน

มีผลงานทางวิชาการเป็นที่ประจักษ์

5 ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้รับหรือเคยรับราชการ ในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดี หรือหัวหน้าส่วนราชการที่เทียบเท่า หรือ ตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุดมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ผู้ได้รับการคัดเลือกหรือสรรหา เพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ต้องได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภา โดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง 7 ปี นับแต่วันที่ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

บทที่

3

ศาล

รัฐธรรมนูญ

มีหน้าที่

และ

อำนาจ

อะไรบ้าง

หน้าที่ และ อำนาจ

หลักของศาลรัฐธรรมนูญ คือการพิจารณาวินิจฉัยว่ากฎหมายหรือร่างกฎหมายมีความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือกรณีที่เป็นร่างกฎหมายก็ต้องตราขึ้นโดยถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ศาลรัฐธรรมนูญก็มีหน้าที่และอำนาจในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญหรือรักษาความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญประการอื่นๆ อีกด้วย

หน้าที่และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 210 ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 7 ดังนี้

1 **พิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายหรือร่างกฎหมาย** ได้แก่

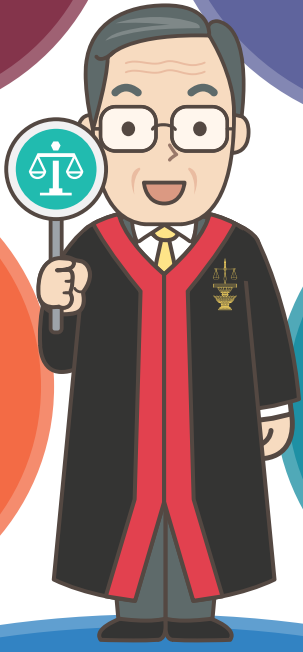
การพิจารณาว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีนั้น ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 212

การพิจารณาความเห็นที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 231 (1)

การวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้หรือไม่ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 172 วรรคหนึ่ง และมาตรา 173

การพิจารณาว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 132 และมาตรา 148

การพิจารณาว่าร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วนั้น มีข้อความชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 148

2 พิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ

“ปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจ” หมายความว่า ปัญหาดังกล่าวจะเป็นกรณีที่ต้องคดีต่าง ๆ ดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ องค์กรใด องค์กรหนึ่งมีอำนาจกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือไม่ เพียงใด หรือเป็นลักษณะของการที่ต้องคดีตามรัฐธรรมนูญตั้งแต่สอง องค์กรขึ้นไป มีปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจ

3

หน้าที่และอำนาจอื่นตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ได้แก่

3.1

คดีเกี่ยวกับการร้องขอให้เลิกการกระทำล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (รัฐธรรมนูญ มาตรา 49)

3.2

คดีที่ประชาชนหรือชุมชนฟ้องหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามรัฐธรรมนูญ หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ (รัฐธรรมนูญ มาตรา 51)

3.3 คดีเกี่ยวกับการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา (รัฐธรรมนูญ มาตรา 82)

ส.ส. ส.ว.

กระทำการ อันเป็นการต้องห้าม

ขาดคุณสมบัติ

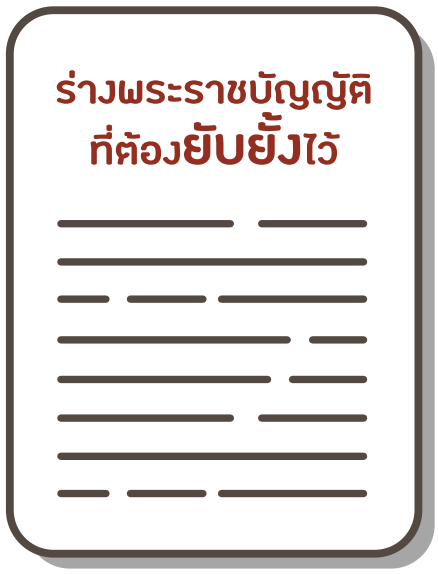
มีลักษณะต้องห้าม

3.4 คดีเกี่ยวกับการเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่าง เดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ ต้องยับยั้งไว้ (รัฐธรรมนูญ มาตรา 139)

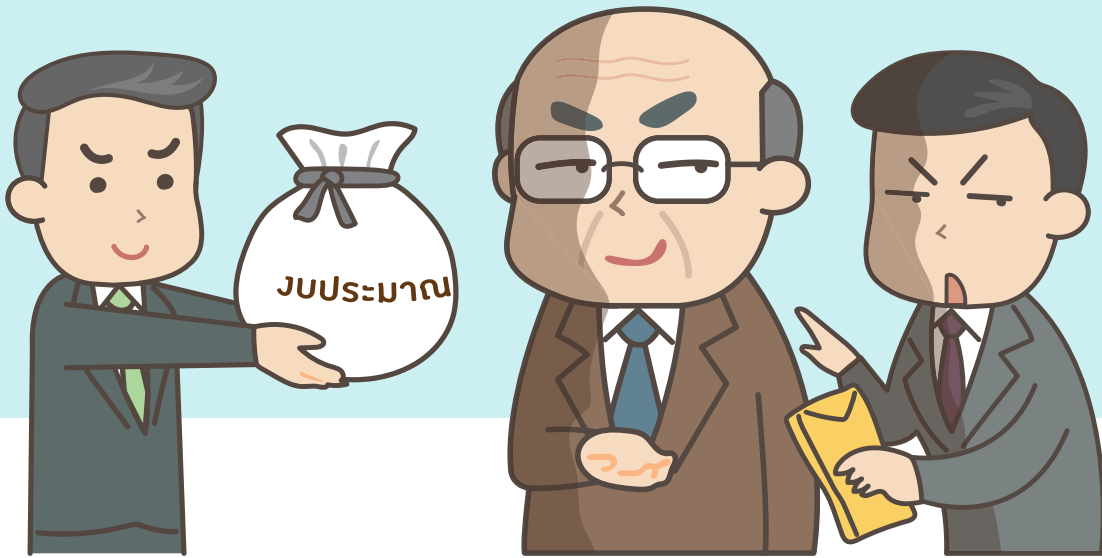

เสนอร่างพระราชบัญญัติ

หลักการ
อย่างเดียวกัน
หรือคล้ายกัน

3.5 คดีเกี่ยวกับการเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการมีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย (รัฐธรรมนูญ มาตรา 144 วรรคสาม)

3.6 คดีเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา (รัฐธรรมนูญ มาตรา 149)

3.7 คดีเกี่ยวกับการสิ้นสุดลงของความเป็นรัฐมนตรี (รัฐธรรมนูญ มาตรา 170 วรรคสาม)

3.8 คดีเกี่ยวกับหนังสือสัญญาที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา (รัฐธรรมนูญ มาตรา 178 วรรคห้า)

3.9

คดีที่ผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้
ร้องขอว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

(รัฐธรรมนูญ มาตรา 213)

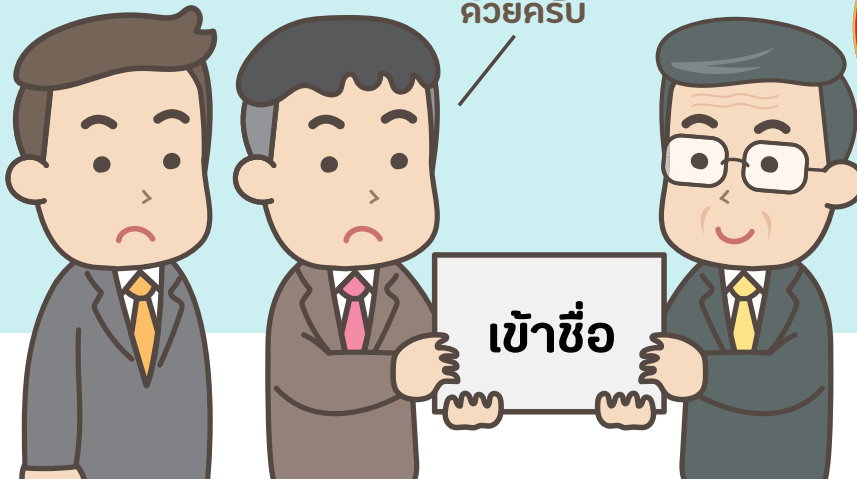
ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ

3.10

คดีเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างรัฐธรรมนูญ
แก้ไขเพิ่มเติม (รัฐธรรมนูญ มาตรา 256 (9))

ส.ส. ส.ว.

ช่วยกันกรอก
ควยครับ

เข้าชื่อ

3.11 คดีอื่นที่รัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจของศาล เช่น **การยุบพรรคการเมือง** ตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง เป็นต้น

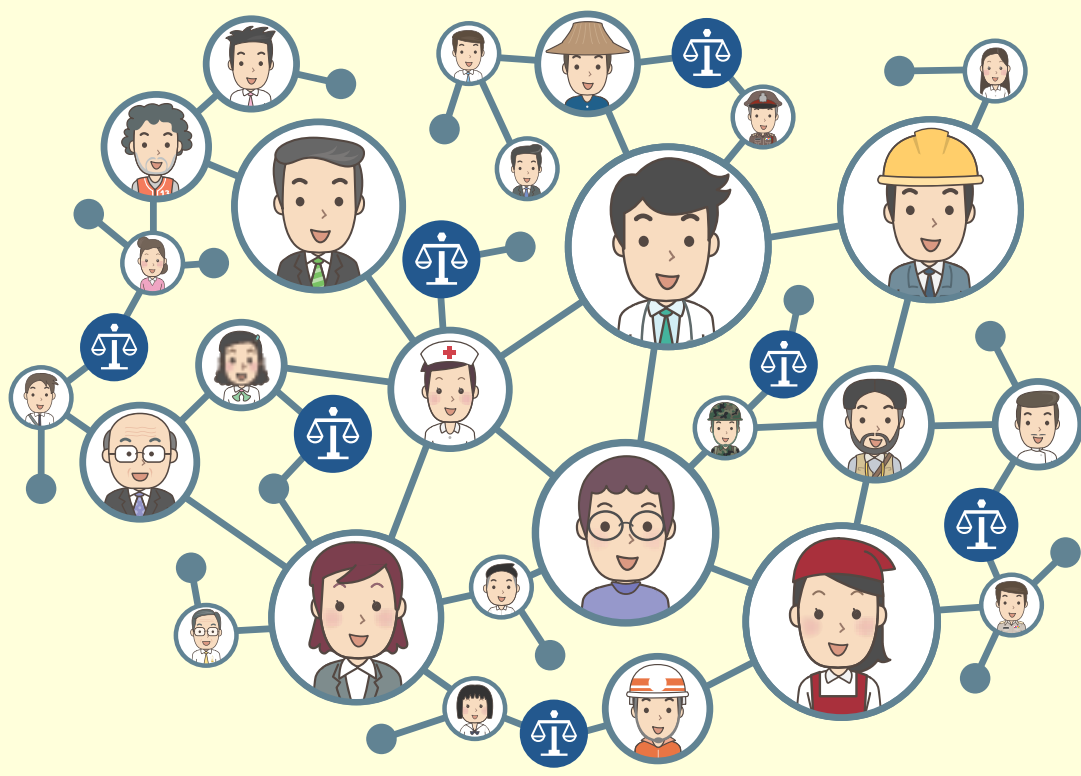
ยุบพรรค

บทที่

4

ประชาชน
สามารถ
ใช้สิทธิต่อ
ศาล
รัฐธรรมนูญ
ได้อย่างไร

สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญ มาตรา 25 นอกจากวรรคหนึ่ง ที่รับรองว่า สิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสิ่งที่มาอยู่เดิมโดยบริบูรณ์ เว้นแต่ที่จะถูกจำกัด โดยรัฐธรรมนูญแล้ว วรรคสามของมาตราเดียวกัน ยังรับรองสิทธิของประชาชน ที่จะยกเรื่องสิทธิเสรีภาพขึ้นเป็นข้อต่อสู้ในศาลได้ด้วย ตามที่บัญญัติไว้ดังนี้

"บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ ที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้น เป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้"

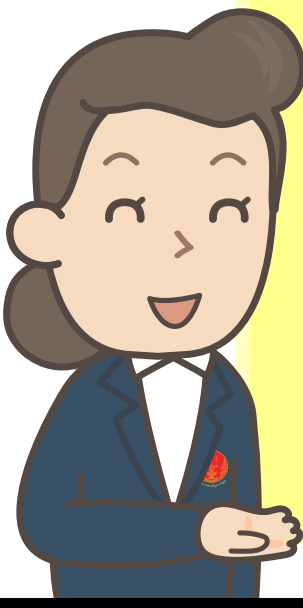

รัฐธรรมนูญ มาตรา 25 วรรคสาม

1

การโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญต่อศาล

การยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาล อาจจะทำได้ในกรณีที่ประชาชนมีคดีฟ้องร้องหรือถูกฟ้องร้องในศาลใด ๆ ไม่ว่าจะเป็ ศาลยุติธรรม ศาลปกครองหรือศาลทหาร ผ่านการโต้แย้งต่อศาลนั้นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเพื่อให้ศาลนั้น ๆ ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 212 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า

"ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยมาตรา 5 และยังมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลส่งความเห็นเช่นนั้นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยในระหว่างนั้น ให้ศาลดำเนินการพิจารณาต่อไปได้ แต่ให้รอการพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวจนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ"

รัฐธรรมนูญ มาตรา 212 วรรคหนึ่ง

โดยผู้ใช้สิทธิตามมาตรานี้ จะต้องยังมีคดีที่ได้รับการพิจารณาอยู่ในศาลใดศาลหนึ่ง หรืออยู่ในชั้นการโต้แย้งกันในชั้นบังคับคดี โดยจะร้องว่า กฎหมายที่เป็นมูลเหตุแห่งการฟ้องร้องคดีกันนั้น หรือกฎหมายวิธีพิจารณาที่เกี่ยวข้องในคดีนั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญก็ได้ แต่ไม่สามารถโต้แย้งคำพิพากษา กระบวนพิจารณา หรือในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาในคดีนั้นถึงที่สุดแล้วได้

2

การโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ผ่านผู้ตรวจการแผ่นดิน

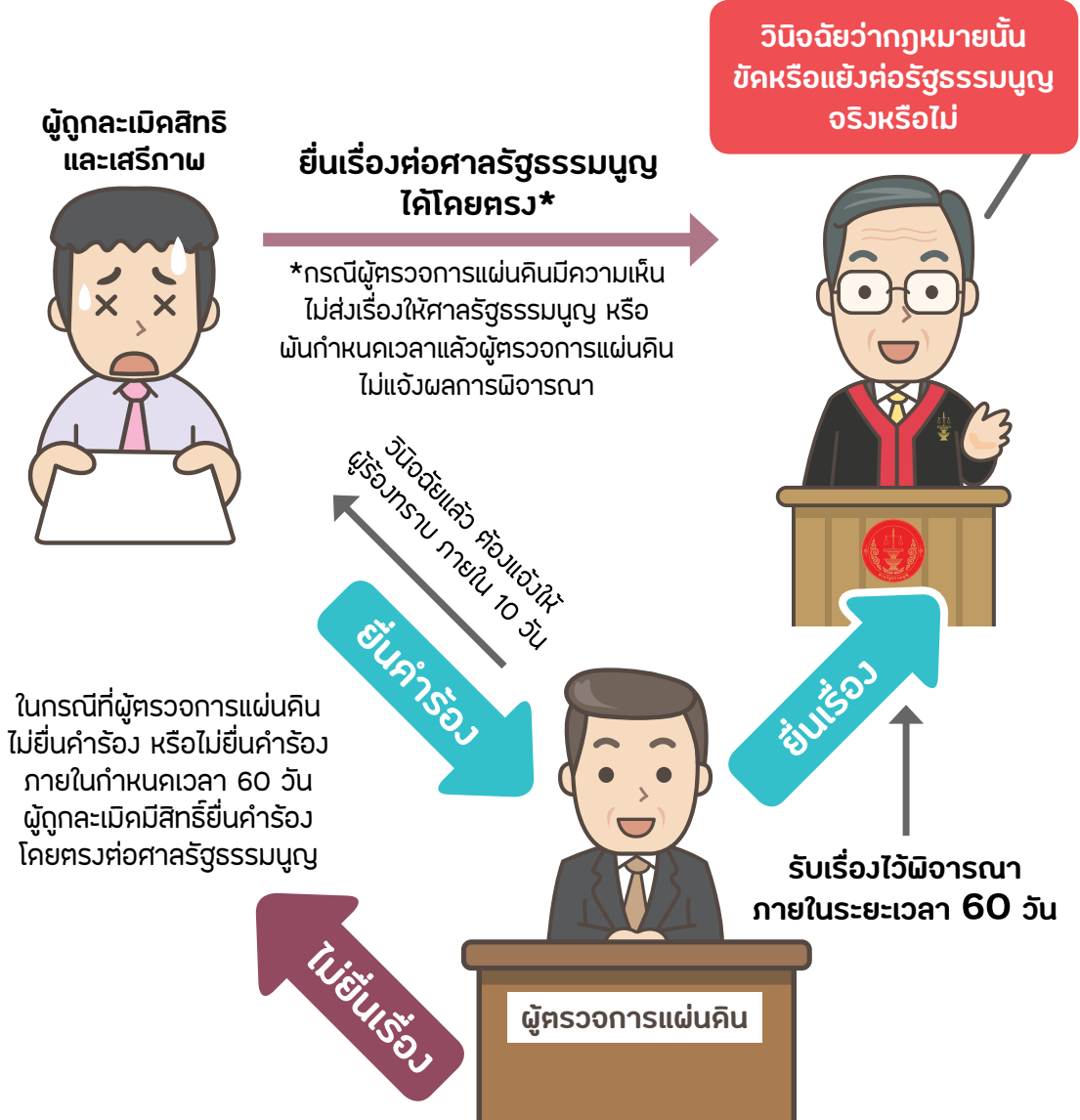
นอกจากนี้ ประชาชนก็ยังมีช่องทางการโต้แย้งว่ากฎหมาย ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้ โดยที่ไม่ต้องเป็นคดีฟ้องร้องกัน ในศาล เช่น เป็นกรณีที่ถูกปฏิเสธสิทธิหรือได้รับการปฏิบัติที่เป็น การละเมิดสิทธิจากรัฐโดยผลของกฎหมาย เช่นรัฐมีเหตุผลว่า ที่ปฏิบัติหรือมีคำสั่งอย่างนั้น เพราะมีกฎหมายให้อำนาจ ผ่านผู้ตรวจการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 231 (1) ที่บัญญัติว่า

"ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 230 ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจเสนอเรื่องต่อ ศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองได้ เมื่อเห็นว่ามิกรณี ดังต่อไปนี้ (1) บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหา เกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อ ศาลรัฐธรรมนูญ และให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของ ศาลรัฐธรรมนูญ"

รัฐธรรมนูญ มาตรา 231 (1)

ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ก็ได้กำหนดกระบวนการที่ชัดเจนและเป็นขั้นตอนที่มีกรอบเวลาไว้ในมาตรา 48 โดยผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพอันเป็นผลมาจากบทบัญญัติของกฎหมาย สามารถยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินได้ โดยผู้ตรวจการแผ่นดินจะต้องพิจารณาภายในระยะเวลา 60 วันว่าจะยื่นเรื่องนั้นต่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ากฎหมายนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญจริงหรือไม่ ซึ่งถ้าผู้ตรวจการแผ่นดินวินิจฉัยแล้วก็ต้องแจ้งให้ผู้ร้องทราบภายใน 10 วัน ถ้าผู้ตรวจการแผ่นดินมีความเห็นไม่ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญ หรือพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวแล้วผู้ตรวจการแผ่นดินไม่แจ้งผลการพิจารณา ผู้ร้องก็สามารถนำเรื่องมายื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง

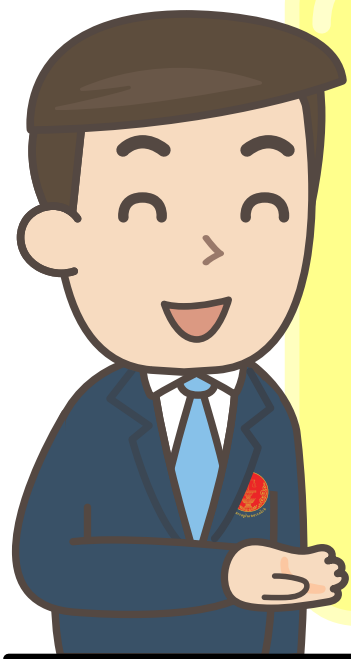

3

การยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อมีคำวินิจฉัยว่าถูกละเมิดสิทธิ เสรีภาพจากการกระทำที่ขัดหรือ แย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ส่วนที่ถือเป็นพัฒนาการในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพที่ไม่เคยมีมาก่อน คือแต่เดิมนั้น ศาลรัฐธรรมนูญมีเพียงอำนาจในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนผ่านการวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น แต่ในรัฐธรรมนูญปัจจุบัน และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ยังให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญเข้าไปคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนจากการกระทำของรัฐอันขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้อีกด้วย

โดยรัฐธรรมนูญ มาตรา 213 บัญญัติว่า

**"บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ
ที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้มีสิทธิยื่นคำร้อง
ต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัย
ว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อ
รัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ
และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณา
ของศาลรัฐธรรมนูญ"**

ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ได้บัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับการเสนอคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 213 นี้ไว้ในมาตรา 46 และมาตรา 47 สรุปได้ดังนี้

การกระทำที่สามารถร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบตามมาตรานี้ได้ จะต้องไม่ใช่เรื่องที่บัญญัติไว้ในมาตรา 47 ได้แก่

3.1 การกระทำของรัฐบาล ได้แก่

การใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญในทางการเมือง หรือในทางนโยบายของคณะรัฐมนตรีโดยแท้ เช่น

การเสนอพระราชกฤษฎีกายุบสภา การกระทำเกี่ยวกับสงครามและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เรื่องเหล่านี้ในทางทฤษฎีถือว่ารัฐบาล ต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภา ซึ่งศาลจะไม่เข้าไปตรวจสอบ

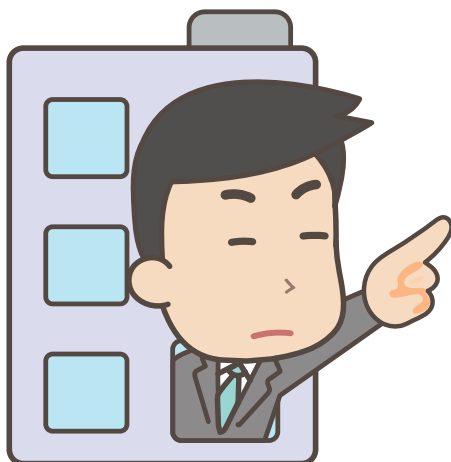
รัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภา

3.2 รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาล พิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว

มีกระบวนการ
ร้องหรือผู้มีสิทธิ
ขอให้ศาลพิจารณา
วินิจฉัยไว้เป็น
การเฉพาะแล้ว

3.3 กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการ ไว้เป็นการเฉพาะและยังมีได้ดำเนินการ ตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นครบถ้วน

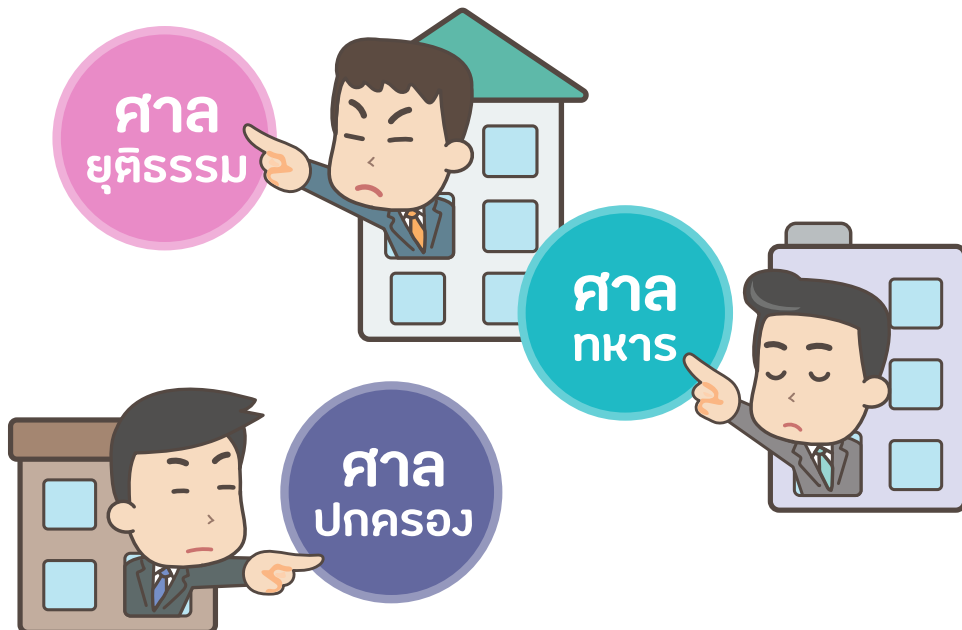

ยังมีได้
ดำเนินการ
ตามขั้นตอน
หรือวิธีการนั้น
ครบถ้วน

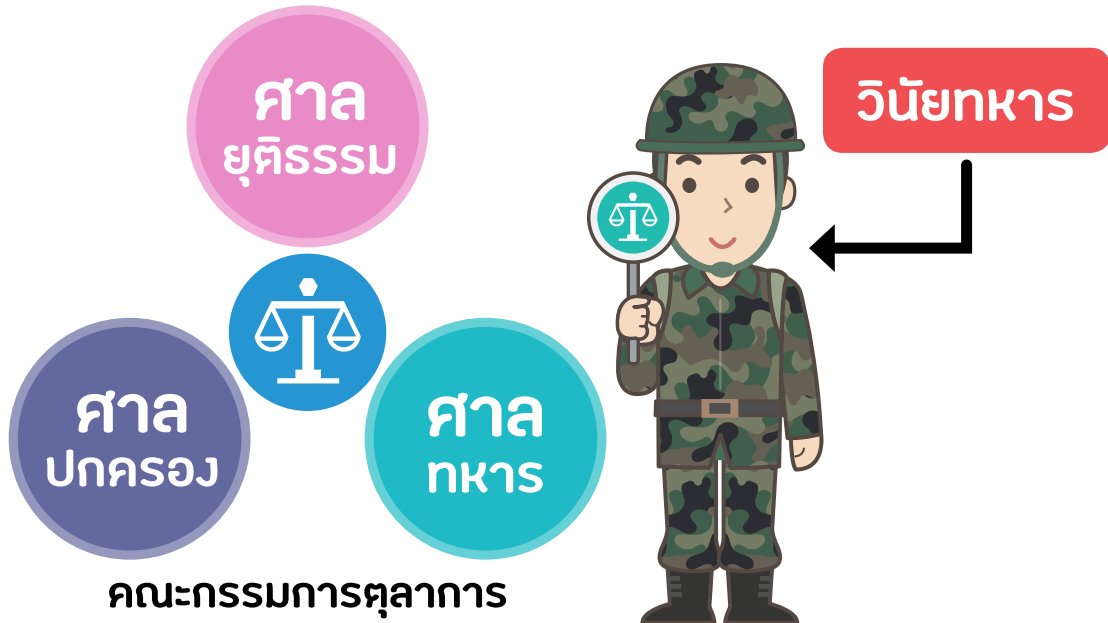
3.4 เรื่องที่อยู่ในระหว่างการพิจารณา พิพากษาคดีของศาลอื่น หรือ เรื่องที่ศาลอื่นมีคำพิพากษาหรือ คำสั่งถึงที่สุดแล้ว

3.5 การกระทำของคณะกรรมการชี้ขาด ปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจระหว่างศาล

3.6 การกระทำที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของ คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ก.ต.) คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง (ก.ศป.) คณะกรรมการตุลาการทหาร รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร

ในกรณีที่การกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้น ไม่ใช่กรณีต้องห้ามทั้ง 6 เรื่องข้างต้นแล้ว บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยตรง และได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ อันเนื่องจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้น ย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ โดยจะต้องไปตามดำเนินการตามขั้นตอนที่บัญญัติไว้ในมาตรา 46 ประกอบมาตรา 48 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว

ไม่ใช่กรณีต้องห้าม
ทั้ง 6 เรื่อง

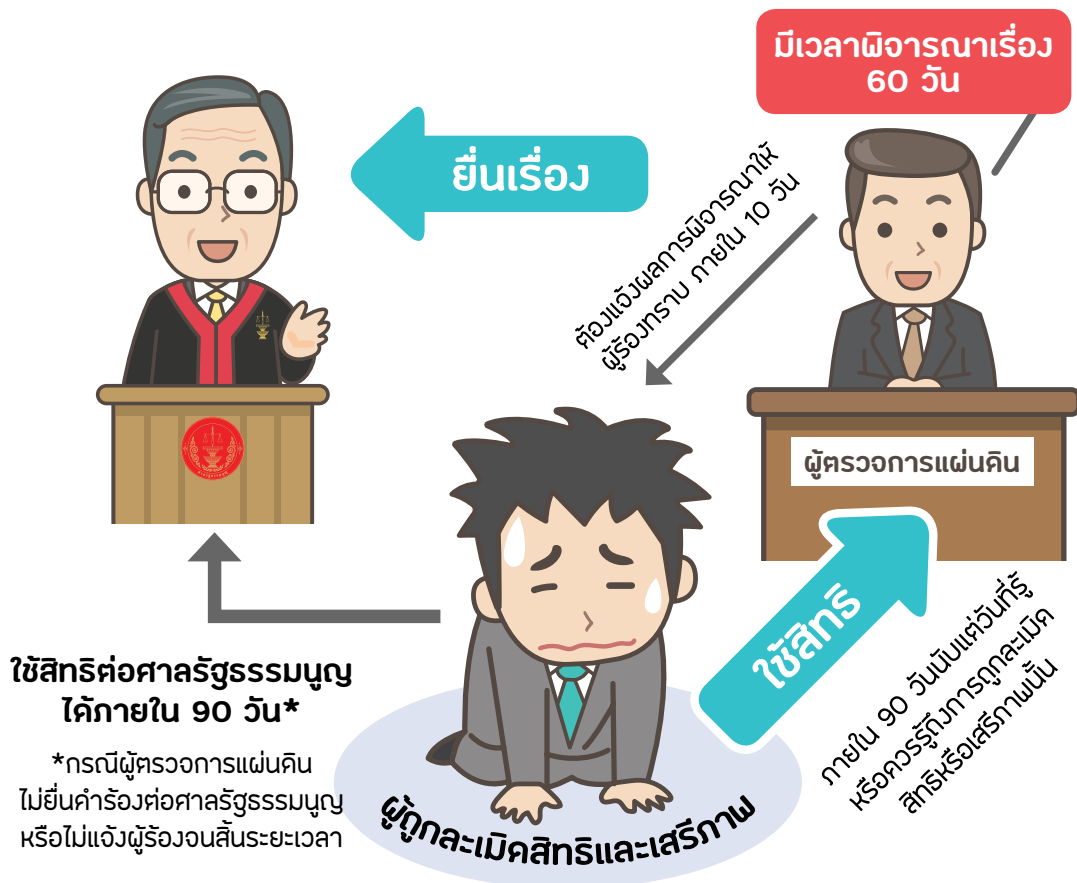
มีสิทธิยื่นคำร้อง

สารบัญ

โดยผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพจากการกระทำอันขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้น จะต้องไปใช้สิทธิต่อผู้ตรวจการแผ่นดินภายใน 90 วันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้น แต่บางกรณีการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นเป็นเรื่องที่ดำเนินอยู่ต่อเนื่อง ก็ยื่นคำร้องได้ทราบเท่าที่การกระทำนั้นยังมีอยู่และละเมิดสิทธิอยู่ โดยผู้ตรวจการแผ่นดินมีเวลาพิจารณาเรื่อง 60 วัน และต้องแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ร้องทราบภายใน 10 วัน หากผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ หรือไม่แจ้งผู้ร้องจนสิ้นระยะเวลาข้างต้น ผู้ถูกละเมิดก็สามารถมาใช้สิทธิต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ภายใน 90 วัน นับแต่เวลาที่ผู้ตรวจการแผ่นดินแจ้งผลว่าไม่ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยหรือไม่แจ้งผลการพิจารณาเรื่องนั้นแล้วแต่กรณี โดยต้องระบุถึงการกระทำที่อ้างว่าเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยตรงให้ชัดเจนว่าเป็นการกระทำใดและละเมิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพอย่างไร

จึงอาจกล่าวได้ว่า **ประชาชนสามารถใช้สิทธิโต้แย้งปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ทุกรูปแบบ ตามแต่วิธีการที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น**

4

การยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อใช้สิทธิเรียกร้องให้รัฐกระทำการที่ รัฐธรรมนูญบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐ

ไม่เพียงเท่านั้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันยังมีแนวคิดที่สำคัญ อีกประการหนึ่งในมาตรา 25 วรรคสอง ว่าประชาชนนั้นถือเป็น ผู้ทรงสิทธิตามรัฐธรรมนูญต่อรัฐ ในการใช้สิทธิหรือเสรีภาพใด ที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไป ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีกรรการตรากฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และนอกจากนี้ ยังมีสิทธิเรียกร้องให้รัฐกระทำการที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้เป็น หน้าที่ของรัฐในอันที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนส่วนรวมได้ ด้วย ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 51 ดังนี้

"การใดที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้เป็น หน้าที่ของรัฐตามหมวดนี้ ถ้าการนั้น เป็นการทำให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน โดยตรง ย่อมเป็นสิทธิของประชาชนและ ชุมชนที่จะติดตามและเร่งรัดให้รัฐดำเนินการ รวมตลอดทั้งฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดให้ประชาชนหรือชุมชน ได้รับประโยชน์นั้นตามหลักเกณฑ์และ วิธีการที่กฎหมายบัญญัติ"

รัฐธรรมนูญ มาตรา 51

โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ มาตรา 45 กำหนดให้ บุคคลหรือชุมชนซึ่งเป็นผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการ ทำหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ และได้รับความเสียหาย จากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ของรัฐ หรือการปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้องครบถ้วนหรือล่าช้า เกินสมควร ย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลวินิจฉัยคดีได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้

4.1

บุคคลหรือชุมชนนั้นได้ร้องขอให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจัดให้ตน หรือชุมชนได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐได้ปฏิเสธไม่ดำเนินการ หรือไม่ดำเนินการภายใน เก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับการร้องขอหรือปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้อง และ บุคคลหรือชุมชนได้โต้แย้งการดำเนินการหรือไม่ดำเนินการดังกล่าว เป็นหนังสือต่อหน่วยงานนั้นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบหรือ วันที่ได้รับแจ้งหรือถือว่าได้รับแจ้ง และ

4.2

บุคคลหรือชุมชนตาม (4.1) ได้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินว่าหน่วยงานของรัฐตาม (4.1) มิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ มีหนังสือโต้แย้งตาม (4.1) ในกรณีนี้ หากผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่าหน่วยงานของรัฐปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญถูกต้องครบถ้วนแล้ว ให้แจ้งให้ผู้ร้องและหน่วยงานของรัฐทราบ แต่หากผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่าหน่วยงานของรัฐยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วน ให้เสนอต่อคณะรัฐมนตรีทราบถึงการดังกล่าว

4.3

ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาความเห็นของผู้ตรวจการแผ่นดินและ
สั่งการตามที่เห็นสมควร ในการนี้ คณะรัฐมนตรีอาจมอบหมายให้
คณะกรรมการหรือหน่วยงานใดเป็นผู้พิจารณาและเสนอความเห็น
เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีก็ได้ เมื่อคณะรัฐมนตรี
สั่งการเป็นประการใดแล้ว ให้แจ้งให้บุคคลหรือชุมชนทราบ หาก
บุคคลหรือชุมชนเห็นว่าคำสั่งการของคณะรัฐมนตรียังมีได้
ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ
อาจยื่นคำร้องขอให้ศาลวินิจฉัยตามมาตรา 7 (4) ได้ภายในสามสิบ
วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง

ในระหว่างการพิจารณาคดีตามมาตรา^{นี้}ให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตาม
มติคณะรัฐมนตรีไปก่อนจนกว่าศาลจะมีคำวินิจฉัย

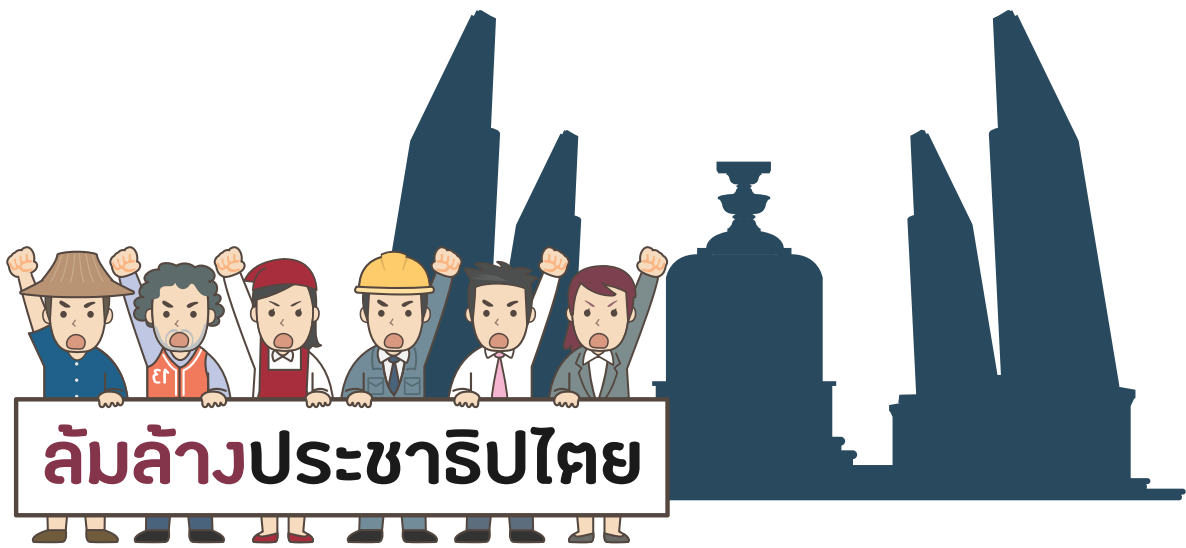
ให้ศาลวินิจฉัยคดีตามมาตรา^{นี้}ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวัน
นับแต่วันได้รับคำร้อง

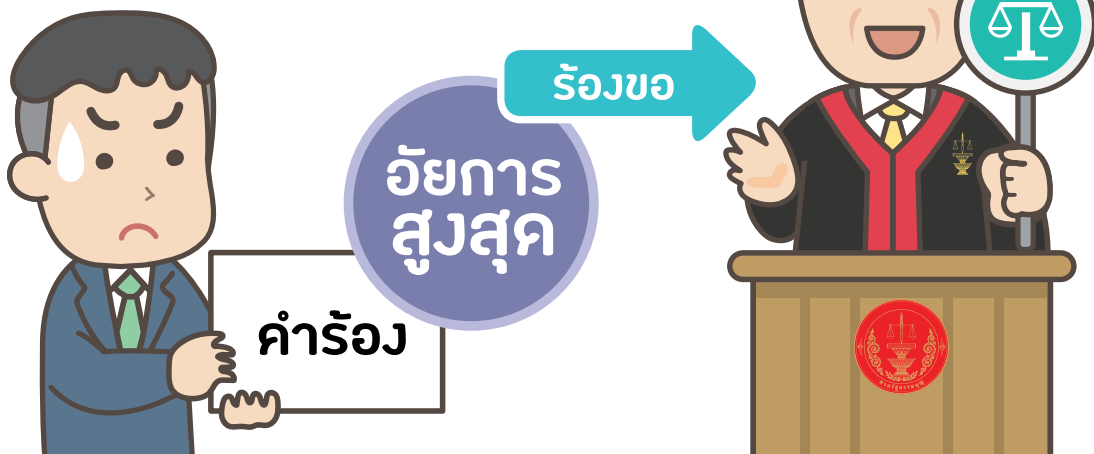
5

การยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อใช้สิทธิมิให้กระทำล้มล้างการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข ตามมาตรา 49

บุคคลจะใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมิได้ (มาตรา 49 วรรคหนึ่ง)

ผู้ใดทราบว่ามีกรกระทำตามวรรคหนึ่ง ย่อมมีสิทธิ
ร้องต่ออัยการสูงสุดเพื่อร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ
วินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าวได้
(มาตรา 49 วรรคสอง)

ในกรณีที่อัยการสูงสุดมีคำสั่งไม่รับดำเนินการตามที่ร้องขอ หรือไม่ดำเนินการภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอ ผู้ร้องขอจะยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญก็ได้ (มาตรา 49 วรรคสาม)

การดำเนินการตามมาตรานี้
ไม่กระทบต่อการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการตามวรรคหนึ่ง
(มาตรา 49 วรรคสี่)

บทที่

5

ศาล

รัฐธรรมนูญ

ทำงาน

โดยมีวิธี

พิจารณา

อย่างไร

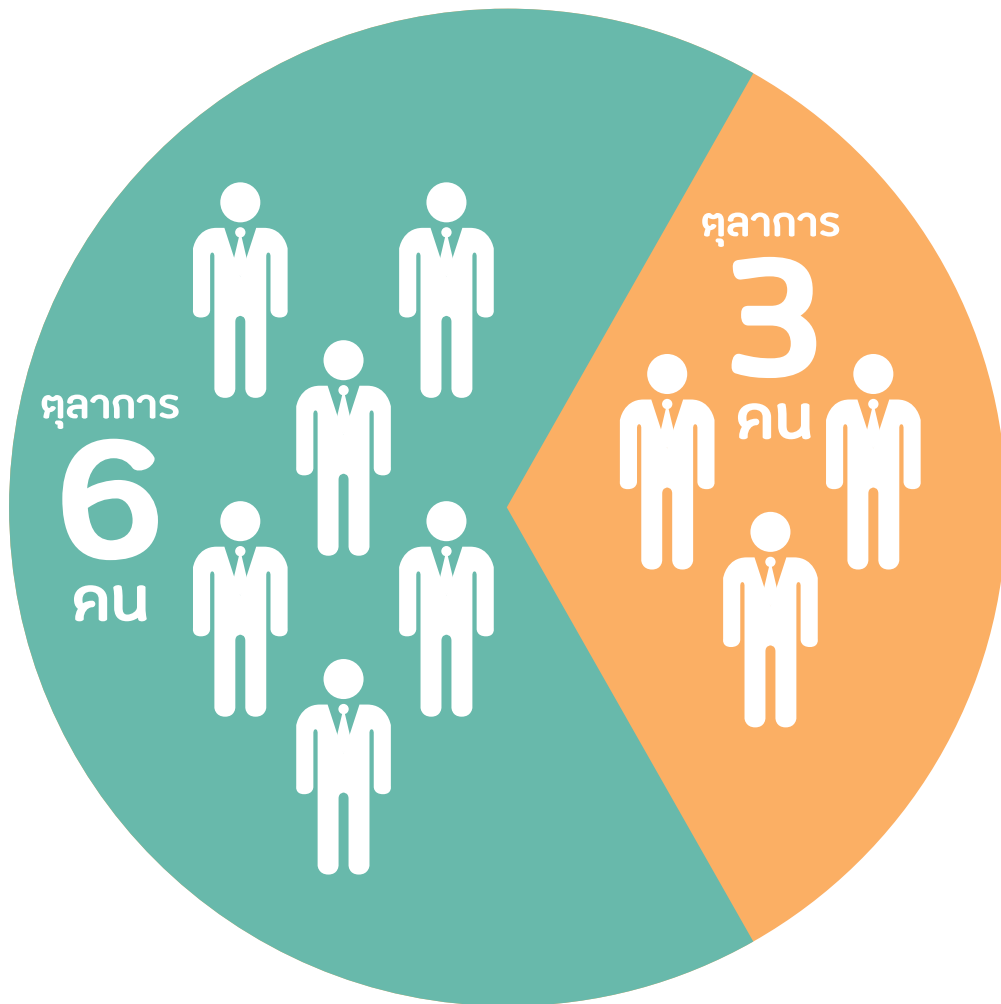
ศาลรัฐธรรมนูญ

มีวิธีการพิจารณาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2561 และมีผลบังคับใช้นับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

เนื้อหาสำคัญของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ คือ การกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ องค์ประกอบของศาล การดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ การใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ การกำหนด องค์คณะ วิธีพิจารณา และการทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ

โดยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญนั้น มาตรา 27 กำหนดให้ใช้ระบบไต่สวน โดยให้ศาลมีอำนาจค้นหาความจริงและในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงให้ศาลรับฟัง พยานหลักฐานได้ทุกประเภท เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติห้ามรับฟังไว้โดยเฉพาะ และไม่เคร่งครัดกับบทตัดพยานหลักฐานหรือข้อผิดพลาดคลาดเคลื่อนในเชิงกระบวนการที่ไม่ เป็นสาระสำคัญ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องตรงตามความจริงที่เกิดขึ้นในคดี ซึ่งเป็น ระบบเดียวกันกับที่ใช้ในศาลปกครอง และศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมือง ตลอดจนศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษบางศาลด้วย ทั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจ เรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดเพื่อมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้หน่วยงานของรัฐ หรือพนักงานสอบสวน ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์ แห่งการพิจารณาก็ได้

นอกจากนี้ ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว ก็กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญ มีกระบวนการพิจารณาคดีตามหลักการอย่างศาลทั่วไป เช่น การเปิดโอกาสให้มีการคัดค้าน ตูลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือตุลาการที่อาจมีส่วนได้เสียอาจขอลอนตัวจากการพิจารณา ก็ได้ มีบทว่าด้วยการ **"ละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ"** ที่ศาลอาจจะตักเตือน ไล่ออกจากบริเวณศาล หรือแม้แต่สั่งลงโทษทางอาญา โดยมีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (แต่การจะลงโทษทางอาญานั้น ต้องกระทำโดยมติคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของตุลาการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ กล่าวคือตุลาการเต็มองค์คณะ 9 คน ก็ต้องได้เสียง 6 คนขึ้นไป)

**การลงโทษทางอาญา
กรณีละเมิดอำนาจศาล**

**ลงมติคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3
ของตุลาการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่**

การพิจารณาเบื้องต้นของศาลรัฐธรรมนูญ ในการพิจารณาว่าจะรับคำร้องไว้วินิจฉัยหรือไม่

ในกรณีที่ประชาชนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยตรงหรือผ่านผู้ตรวจการแผ่นดิน ไม่ว่าจะเป็นการโต้แย้งว่าการกระทำหรือบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ กำหนดให้ศาลมีอำนาจตั้งตุลาการไม่น้อยกว่า 3 คนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับคำร้องไว้พิจารณาหรือไม่ เป็นเหมือนองค์คณะเพื่อกลั่นกรองคดี ซึ่งถ้าคณะตุลาการ 3 คนมีมติรับคำร้อง ก็ถือว่าศาลรับคำร้องไว้ได้ แต่ถ้าคณะตุลาการดังกล่าวมีมติไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ก็จะต้องเสนอความเห็นนั้นต่อองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาว่าจะเห็นด้วยกับความเห็นไม่รับคำร้องไว้วินิจฉัยหรือไม่ หากเห็นด้วย ก็ออกคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งคำสั่งดังกล่าวมีผลให้คดีเสร็จเด็ดขาดไปจากศาล องค์คณะ 3 คนจึงไม่อาจสั่งไม่รับแล้วเป็นที่สุดในตัวได้ แตกต่างจากกรณีรับคำร้องไว้วินิจฉัย โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ มาตรา 49 วรรคสอง กำหนดกรอบเวลาให้คณะตุลาการ 3 คน ต้องพิจารณาให้เสร็จภายในห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องจากหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาล (ซึ่งก็ต้องเสนอคำร้องให้คณะตุลาการภายในเวลาสองวันนับแต่รับเรื่อง) และถ้าคณะตุลาการมีความเห็นควรสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ให้เสนอองค์คณะของศาลพิจารณาภายในห้าวัน และให้ศาลพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในห้าวันนับแต่วันที่ ได้รับเรื่องจากคณะตุลาการดังกล่าว

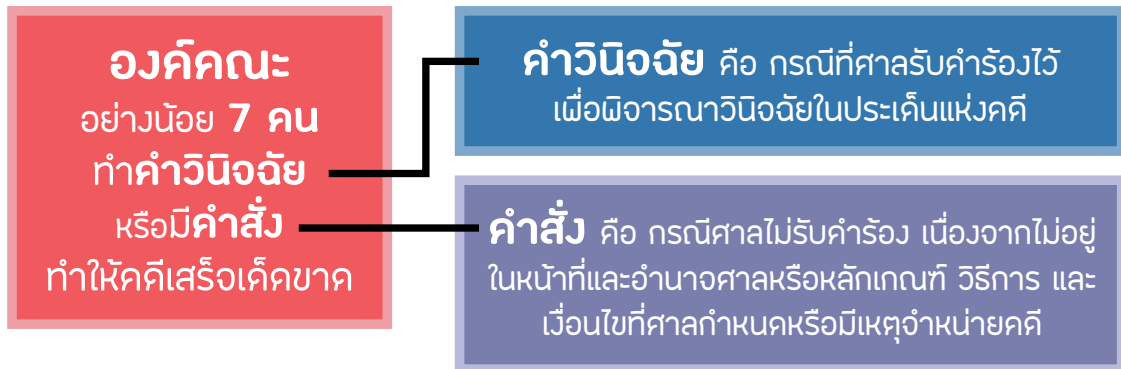
ในการนั่งพิจารณาและทำคำวินิจฉัย ตุลาการซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนต้องร่วมพิจารณาคดี และร่วมทำคำวินิจฉัย เว้นแต่มีเหตุถูกคัดค้าน หรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ส่วนในการทำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ **มาตรา 72** กำหนดให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่รัฐธรรมนูญจะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น (เช่นกรณีของการจะวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 172 วรรคหนึ่ง ต้องใช้เสียงสองในสามของตุลาการทั้งหมด) ในกรณีที่คะแนนเสียงเท่ากัน ให้ศาลปรึกษาหารือกันจนกว่าจะได้ข้อยุติ โดยตุลาการซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนจะงดออกเสียงในประเด็นใดประเด็นหนึ่งตามที่ศาลได้กำหนดไว้มิได้ เว้นแต่เป็นกรณีที่ตุลาการ ซึ่งมีได้ร่วมในการพิจารณาในประเด็นสำคัญแห่งคดีใด ย่อมไม่มีอำนาจในการทำคำวินิจฉัยคดีนั้น โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ มาตรา 75 ได้กำหนดให้ตุลาการ ซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนต้องทำความเห็นส่วนตัวเป็นหนังสือ พร้อมทั้งแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ ความเห็นส่วนตัวนี้ให้ทำโดยลับ และต้องเผยแพร่ต่อสาธารณะตามข้อกำหนดของศาล

และเมื่อมีคำวินิจฉัยแล้ว พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ **มาตรา 74** ก็ยังกำหนดให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยได้ด้วย โดยคำสั่งนี้ ศาลอาจกำหนดให้มีผลไปในอนาคต หรืออาจกำหนดเงื่อนไขหรือมาตรการในการบังคับอย่างหนึ่งอย่างใด ตามความจำเป็นหรือสมควร ตามความเป็นธรรมแห่งกรณีก็ได้

ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องมีองค์คณะอย่างน้อย 7 คน จึงจะทำคำวินิจฉัยได้ ซึ่งการทำคำวินิจฉัยนี้ ยังรวมถึงการมีคำสั่งใด ๆ ที่ทำให้คดีเสร็จเด็ดขาดไปจากศาล เช่นการสั่งไม่รับคำร้องไว้วินิจฉัยด้วย และที่น่าสนใจ คือ มาตรา 71 ยังให้อำนาจศาลกำหนดมาตรการหรือวิธีการใด ๆ เป็นการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัย เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นอย่างร้ายแรงและยากแก่การแก้ไขเยียวยาในภายหลัง หรือเพื่อป้องกันความรุนแรงอันใกล้จะถึงได้ด้วย โดยมีหลักเกณฑ์เบื้องต้นว่าคำร้องของผู้ร้องมีเหตุอันมีน้ำหนักที่ศาลจะวินิจฉัยให้เป็นไปตามคำร้อง ซึ่งถือเป็นครั้งแรกที่ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกมาตรการชั่วคราวก่อนมีคำวินิจฉัยได้

ศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา 71

เป็นครั้งแรกที่
ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจ

เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะ
เกิดขึ้นอย่างร้ายแรงที่ยากแก่
การแก้ไขเยียวยาในภายหลัง

กำหนดมาตรการ
หรือวิธีการใด ๆ
เป็นการชั่วคราว
ก่อนการวินิจฉัย

เพื่อป้องกันความรุนแรง
อันใกล้จะถึง

บทที่

6

ที่ผ่านมา
ศาล
รัฐธรรมนูญ
สร้างประโยชน์
อะไร
ให้กับประเทศชาติ
และ
ประชาชน

ศาลรัฐธรรมนูญ

ได้วางหลักการคุ้มครองและรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและการคุ้มครองหลักนิติธรรมไว้ในคำวินิจฉัยหลายเรื่องดังตัวอย่างต่อไปนี้

1

รับรองเสรีภาพของสตรีในการเลือกใช้นามสกุลและความเสมอภาคในทางภาษี

(คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 21/2546 และที่ 17/2555)

ศาลรัฐธรรมนูญวางหลักในเรื่องนี้ไว้ว่า

"...เมื่อบทบัญญัติมาตรา 12 มีลักษณะเป็นบทบังคับให้หญิงมีสามีต้องใช้ชื่อสกุลของสามีเท่านั้น อันเป็นการลิดรอนสิทธิในการใช้ชื่อสกุลของหญิงมีสามี ทำให้ชายและหญิงมีสิทธิไม่เท่าเทียมกัน เกิดความไม่เสมอภาคกันทางกฎหมาย ด้วยเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเพศและสถานะของบุคคล อีกทั้งเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เนื่องจากการบังคับให้หญิงมีสามีใช้ชื่อสกุลของสามีเพียงฝ่ายเดียว โดยใช้สถานะการสมรสนั้น มิได้เป็นเหตุผลในเรื่องความแตกต่างทางกายภาพหรือภาระหน้าที่ระหว่างชายและหญิงที่มีผลมาจากความแตกต่างทางเพศ จนทำให้ต้องมีการเลือกปฏิบัติให้แตกต่างกัน..."

ส่วนในคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 17/2555 ศาลรัฐธรรมนูญวางหลักไว้ว่า

"...**ประมวลรัษฎากร**ที่กำหนดให้เฉพาะภริยาที่มีเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (1) ไม่ว่าจะมิเงินได้พึงประเมินประเภทอื่นด้วยหรือไม่ สามารถแยกยื่นรายการและเสียภาษีต่างหากจากสามีเฉพาะส่วนที่เป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (1) โดยมีให้ถือว่าเป็นเงินได้ของสามีตามมาตรา 57 ตรี นั้น เป็นบทบัญญัติที่ทำให้สามีภริยาในกรณีที่มีภริยาเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) ต้องเสียภาษีสูงกว่ากรณีของสามีภริยาที่ภริยามิรายได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (1) และยังทำให้หญิงมีสามีซึ่งมิเงินได้พึงประเมินในกรณีดังกล่าวต้องเสียภาษีสูงกว่าหญิงโสดที่มีเงินได้พึงประเมินในลักษณะเดียวกัน ทั้งยังไม่เป็นการมุ่งสร้างความมั่นคงของสถาบันครอบครัวชายหญิงจึงไม่นิยมสมรสกันเพราะต้องรับภาระภาษีในอัตราที่สูงขึ้น ถือเป็นการไม่ส่งเสริมความเสมอภาคของชายและหญิงและยังเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคลภายหลังจากการสมรส..."

2

ยืนยันว่าข้อสันนิษฐานว่าผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ เป็นหลักการสำคัญของ "หลักนิติธรรม"

(คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2555)

ศาลรัฐธรรมนูญวางหลักในเรื่องนี้ไว้ว่า

"...ข้อสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) ถือเป็นหลักการพื้นฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาสากลที่ว่าบุคคลทุกคนมิใช่ผู้กระทำความผิดอาญา เพื่อเป็นหลักประกันแห่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาที่รัฐให้การรับรองแก่บุคคลทุกคนที่จะไม่ถูกลงโทษทางอาญา จนกว่าจะมีพยานหลักฐานมาพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิด และเป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งของ **หลักนิติธรรม** (The Rule of Law) ที่ได้รับการยอมรับในนานาอารยประเทศ และระดับระหว่างประเทศ..."

ผู้บริสุทธิ์

3

ยืนยันหลักการว่าสิทธิที่จะได้รับการพิจารณา โดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจ เอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน เป็นสาระสำคัญแห่งสิทธิ ในกระบวนการยุติธรรม และถือเป็นส่วนหนึ่งของ "หลักนิติธรรม" (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2556)

ศาลรัฐธรรมนูญวางหลักในเรื่องนี้ไว้ว่า

"...พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศใน เรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 41 เป็นบทบัญญัติที่มีได้กำหนด รายละเอียด ขั้นตอน และกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน แต่เป็นบทบัญญัติที่บังคับให้จำเลยต้องถูกผูกมัดตามพยานหลักฐาน และเอกสารที่ได้มาจากการสืบพยานของโจทก์ในศาลต่างประเทศ ที่จำเลยไม่มีโอกาสตรวจหรือรับทราบพยานหลักฐาน หรือต่อสู้อคดี ได้อย่างเพียงพอ จึงไม่เป็นธรรมแก่จำเลย ซึ่งรัฐธรรมนูญได้รับรอง และคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมไว้ ไม่ว่าจะเป็สิทธิที่จะได้ รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจ เอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยาน หลักฐานของตน การมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาคดี ที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม การได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม ในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม การมีโอกาในการต่อสู้อ คดีอย่างเพียงพอ และการได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจาก ทนายความ อีกทั้งยังไม่สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศ ว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ข้อ 14.3 จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ตามรัฐธรรมนูญ ทั้งไม่สอดคล้องกับหลักนิติธรรม..."

4

วางหลักว่ากฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้นต้องมีขอบเขตชัดเจนแน่นอน (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2555)
ศาลรัฐธรรมนูญวางหลักในเรื่องนี้ไว้ว่า

"...กฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้นต้องมีขอบเขตชัดเจนแน่นอน เพื่อให้ประชาชนทราบว่ากฎหมายดังกล่าวต้องการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดบ้าง และต้องสอดคล้องกับหลักแห่งความได้สัดส่วน พอเหมาะพอควรแก่กรณี คำนึงถึงประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ของสังคมโดยรวมมากกว่าประโยชน์ขององค์กร..."

กฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้น ต้องมีขอบเขตชัดเจนแน่นอน ไม่ก่อให้เกิดการใช้ดุลยพินิจที่ส่งผลให้เกิดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

5

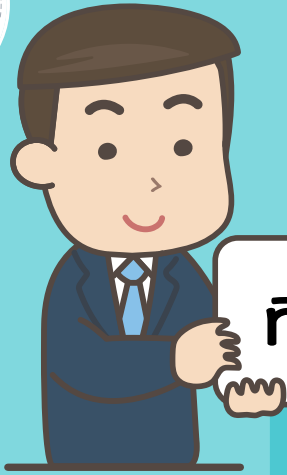
รับรองสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนว่า
ในกรณีที่รัฐเข้าไปลิดรอนสิทธิในทรัพย์สินของ
ประชาชนแล้ว จะต้องรับผิดชอบในการชดใช้
ค่าทดแทนเยียวยาที่เป็นธรรมตามควรแก่กรณี
โดยไม่มีข้อยกเว้น (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 13/2556)

ศาลรัฐธรรมนูญวางหลักในเรื่องนี้ไว้ว่า

"...บทบัญญัติมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติ
การประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 เฉพาะในส่วนที่มีใ้กำหนดให้
การประปาส่วนภูมิภาคมีการชดใช้ค่าทดแทนในการใช้ที่ดินให้แก่
เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินในกรณีที่มีการวางท่อน้ำที่มี
ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางไม่ถึงแปดสิบเซนติเมตรไว้ จึงเป็นบทบัญญัติ
แห่งกฎหมายที่จำกัดหรือลิดรอนสิทธิในทรัพย์สินของเจ้าของหรือ
ผู้ครอบครองที่ดินตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 41 ซึ่งไม่สอดคล้องกับ
บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง เนื่องจาก
เป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้
โดยเกินความจำเป็น และกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธินั้น
ทั้งยังมีลักษณะเป็นการสร้างภาระให้แก่ประชาชนเกินสมควรแก่
กรณี ไม่สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบ
เสรีประชาธิปไตยที่รัฐจะต้องคุ้มครองและรับรองสิทธิในทรัพย์สิน
ของประชาชนเป็นสำคัญ และหากมีกรณีใดที่เป็นข้อยกเว้น
ให้รัฐก้าวล่วงเข้าไปลิดรอนสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน
รัฐจะต้องรับผิดชอบในการชดใช้ค่าทดแทนเยียวยาที่เป็นธรรม
ตามควรแก่กรณี และขัดหรือแย้งต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญ
มาตรา 3 วรรคสอง อีกด้วย..."

สิทธิ เสรีภาพ

ที่ปรึกษา

นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายปัญญา อุดชาชน

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

บรรณาธิการ

นายเชวณะ ไตรมาส

เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

นางพรทีกา ไสวสุวรรณวงศ์

รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (ด้านคดี)

พันโท ภาคภูมิ ศิลารัตน์

รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (ด้านบริหาร)

คณะผู้จัดทำ

นายสุทธิรักษ์ ทรงศิริไฉ	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านบริหาร
นายชวลิต ศรีโถมงาม	ผู้เชี่ยวชาญด้านคดี
นางฉัตรแก้ว เลิศไพฑูรย์	ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหาร
นางสาวสาวิตรี อมรตานนท์	ผู้อำนวยการสำนักเทคโนโลยี
สารสนเทศและประชาสัมพันธ์
นางสาวมาลินี ธีระวรกุล	ผู้อำนวยการกลุ่มงานประชาสัมพันธ์
นายชลอ อินน้อย	เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญชำนาญการ
นางสาวนฤมล แซ่โว้ว	นักวิชาการคดีรัฐธรรมนูญชำนาญการ
นางสาววิรากร จันทะโสศ	เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญชำนาญการ
นายกกล้า สมทวนิช	นักวิชาการคดีรัฐธรรมนูญชำนาญการ
นายปฎุ ธรรมวงศา	นักวิชาการคอมพิวเตอร์ปฏิบัติการ
นายศรศวัส มลสุวรรณ	นักวิชาการคดีรัฐธรรมนูญปฏิบัติการ
นางสาวจิราพร นาคอุไร	เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญปฏิบัติการ

บริษัท ไอเดี่ยลเรคคี่ จำกัด
Idealready co.,ltd.

ศิลปกรรม

ศาลรัฐธรรมนูญ
Call Center
1201

www.constitutionalcourt.or.th

ศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา
5 ธันวาคม 2550 (อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์)
เลขที่ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง
เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210
โทรศัพท์ : 02-141-7777 โทรสาร : 02-143-9522
E-mail : office@constitutionalcourt.or.th

ศาลรัฐธรรมนูญ

The Constitutional Court of the Kingdom of Thailand

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา
5 ธันวาคม 2550 (อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์)
เลขที่ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง
เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210
โทรศัพท์ : 02-141-7777 โทรสาร : 02-143-9522
E-mail : office@constitutionalcourt.or.th
Website : www.constitutionalcourt.or.th

